

Grzebyk M.

Potencjał instytucjonalny administracji samorządowej a rozwój lokalny

Obecnie przed samorządami lokalnymi stoją duże wyzwania, których podłożem były zmiany ustrojowe, gospodarcze i społeczne mające miejsce na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat. Spowodowały one, że samorządy lokalne funkcjonują w innych warunkach, czego przejawem jest chociażby rosnąca konkurencja wśród gmin w walce o różne zasoby czy w możliwościach dostosowywania się do zmian zachodzących w otoczeniu. Wzrosły także wymagania społeczeństwa wobec władzy lokalnej, od której oczekuje się właściwych działań na rzecz rozwoju danej jednostki samorządu terytorialnego.

Wydaje się, że ważne miejsce w osiągnięciu odpowiednio wysokiego poziomu rozwoju przez daną gminę zajmuje administracja lokalna. To od jej działań i odpowiedzi na oczekiwania zgłaszane przez społeczeństwo, środowisko gospodarcze czy innych interesariuszy będą zależały efekty i miejsce danej jednostki wśród innych jednostek tego samego szczebla. Oczekuje się, że administracja lokalna, chcąc sprostać wciąż rosnącym wymaganiom społecznym, musi włączać w procesy zarządzania coraz to nowe, bardziej profesjonalne formy. W Polsce administracja samorządowa powinna wprowadzać zmiany w obszarze swojej działalności w sposób ciągły, dostosowując się także do zmian zachodzących w otoczeniu. Dzięki temu możliwe będzie optymalne wykorzystanie istniejącego potencjału gminy, a zmieniająca, doskonaląca się lokalna administracja publiczna będzie odgrywać aktywną rolę na terenie swojego funkcjonowania. Zasygnalizowane przesłanki odnoszące się do administracji lokalnej i jej oddziaływania były inspiracją do podjęcia tematyki badawczej dotyczącej poszukiwania zależności między potencjałem instytucjonalnym urzędów gmin a rozwojem lokalnym. Wiedza dotycząca tych relacji jest niezbędna do usprawniania procesu zarządzania w tego typu organizacjach, doboru właściwych koncepcji zarządzania czy wprowadzania odpowiednich działań organizacyjnych mających w efekcie na celu pobudzenie rozwoju lokalnego.

Monografia ma charakter teoretyczno-empiryczny, składa się z siedmiu zasadniczych rozdziałów poprzedzonych wstępem. Rozdział pierwszy obejmuje zagadnienia wprowadzające w tematykę badań, cele i hipotezy badawcze, zastosowaną w pracy metodykę badawczą oraz wykorzystane materiały źródłowe. Ważną częścią tego rozdziału jest zaprezentowanie problemu badawczego w literaturze przedmiotu krajowej i zagranicznej. Rozdział drugi dotyczy wybranych aspektów rozwoju lokalnego. Tutaj przedstawiono podstawy teoretyczne dotyczące tego rozwoju oraz metody, które są wykorzystywane w ocenie i analizie poziomu rozwoju gminy. Jak już wspomniano, istotną rolę w rozwoju gminy pełni administracja lokalna, stąd zaprezentowano jej rolę w zarządzaniu rozwojem lokalnym. Przedmiotem rozważań była także specyfika zarządzania w samorządzie terytorialnym, ukazując podobieństwa i różnice między jednostką gospodarczą a jednostką terytorialną. W rozdziale trzecim skupiono uwagę na urzędzie gminy jako jednostce organizacyjnej administracji lokalnej. Zaprezentowano więc tutaj istotę, cechy, cele i funkcje urzędu gminy w wykonywaniu zadań publicznych oraz przedstawiono urząd jako organizację publiczną. Ponadto scharakteryzowano działania organizacyjno-administracyjne i zarządcze urzędu gminy, a także omówiono główne modele zarządzania w administracji publicznej. Rozdział czwarty przedstawia ujęcie instytucjonalne administracji lokalnej. Wyjaśniono tu pojęcie instytucji oraz ukazano różnicę między instytucją a organizacją. Ponadto omówiono źródła i mechanizmy zmiany instytucjonalnej. Ważną częścią tego rozdziału było zaprezentowanie potencjału instytucjonalnego administracji lokalnej i jego części składowych. Dokonano również wyodrębnienia kilku płaszczyzn funkcjonowania urzędu gminy, tj. płaszczyzny rozwojowej, działań administracyjnych, dobrych usług publicznych i współpracy. Podstawą ich wydzielenia były obszary zarządzania o podobnym znaczeniu dla sprawności czy skuteczności działania urzędu gminy. Pozostałe rozdziały pracy mają charakter badawczy. W rozdziale piątym dokonano prezentacji województwa podkarpackiego i oceny poziomu rozwoju gmin Podkarpacia na podstawie odpowiednio zdefiniowanych założeń metodycznych. Istotnym aspektem dociekań badawczych było także przeprowadzenie analizy poziomu potencjału instytucjonalnego odpowiednio dobranych do badań urzędów gmin. Te rozważania są przedstawione w rozdziale szóstym. W pierwszym etapie badań zaprezentowano założenia analizy instytucjonalnej, która była podstawą oceny poziomu potencjału instytucjonalnego urzędów gmin. Następnie określono poziom tego potencjału, opracowując wskaźnik syntetyczny i porównując otrzymane wyniki dla wszystkich wylosowanych do badań urzędów gmin oraz w trzech grupach tych urzędów, czyli silnych, przeciętnych i słabych (urzędy gmin podzielono na trzy grupy ze względu na poziom potencjału instytucjonalnego metodą k-średnich), i w różnych typach gmin, tj. miejskich, miejsko-wiejskich i wiejskich. Ostatni rozdział, siódmy, obejmuje próbę identyfikacji i ocenę związku między poziomem potencjału instytucjonalnego urzędów gmin a poziomem rozwoju lokalnego. Ważnym aspektem badań było zaproponowanie przyszłych kierunków zmian w funkcjonowaniu administracji lokalnej w kontekście rozwoju lokalnego.

Monografię podsumowuje zakończenie, w którym odniesiono się do założonych celów, dokonano weryfikacji hipotez badawczych oraz zawarto wnioski z przeprowadzonych badań.

Wydawca: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017